Nestabilní (radiogenní) izotopy

Vazebná energie jádra

proton: 1,007593 daltonů = 1,6726231×10^{-27} kg

neutron: 1,008982 daltonů

elektron: 0,000548756 daltonů = 9,10093897×10^{-31} kg

hmotnostní úbytek $\delta = W - M$

W – součet hmotností částic

M – hmotnost částic

$^4He = 2m_p + 2m_n + 2m_e$ = 4,034248 daltonů

m(^{4}He) = 4,003873 daltonů

δ = 0,030375 daltonů (tj. 28,28 MeV – vazebná energie)

$E = m c^2$

Vazebná energie jádra - graf

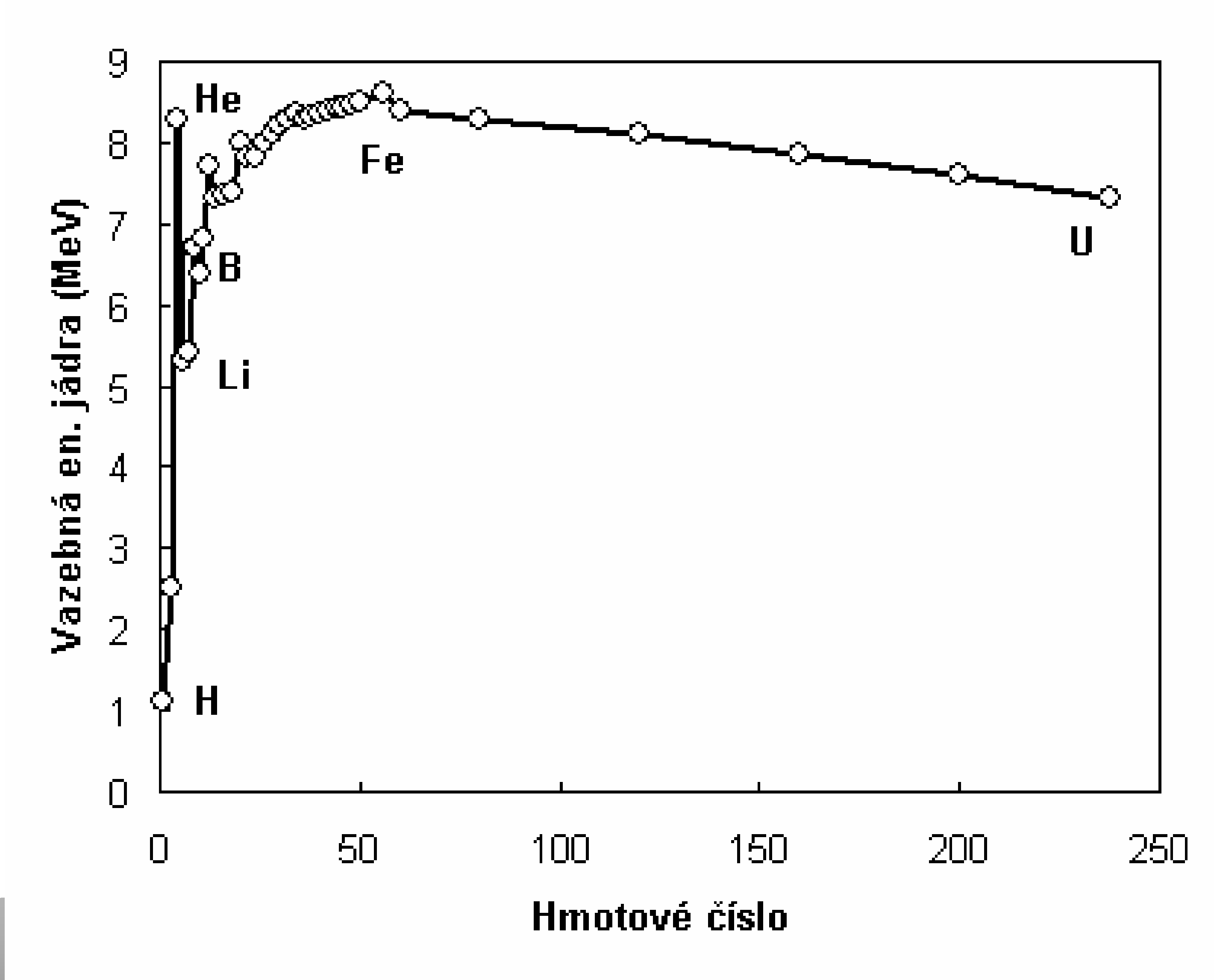

Rozpad nestabilního a vybuzeného jádra

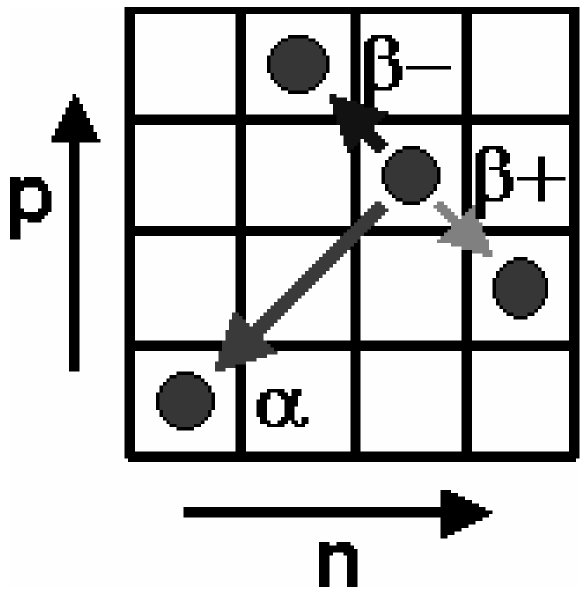

$dN/dt = - \lambda N$

γ– záření: $NX^* \rightarrow NX + \gamma$; $h\nu = Ee - E\gamma$

α–rozpad: $^{212}_{83}Bi \rightarrow {}^{208}_{81}Tl + \alpha$; $^{4}_{2}\alpha$

β–rozpad: $^{40}K \rightarrow {}^{40}Ca + e^-$; β–

záchyt elektronu: $^{40}K + e^- \rightarrow {}^{40}Ar$; β+

$^{40}K \rightarrow {}^{40}Ar + e^+$;

spontánní rozpad: $^{238}U \rightarrow$ 3 jádra (A 30–64) + x n

fission track datování

Rychlost rozpadu

$dN/dt = -\lambda N$

$\int dN/N = \int -\lambda\, dt$

$\ln N/N_0 = -\lambda t$

$N = N_0 e^{-\lambda t}$

Poločas rozpadu

$t_{1/2} = \ln 2 / \lambda$

$D = P_0 - P$ (daughter, parent)

$D = P e^{\lambda t} - P = P (e^{\lambda t} - 1)$

$D = D_0 + P (e^{\lambda t} - 1)$

$^{87}Rb = {}^{87}Sr + e^-$

$^{87}Sr = {}^{87}Sr_0 + {}^{87}Rb (e^{\lambda t} - 1)$

$^{87}Sr/^{86}Sr = {}^{87}Sr_0/^{86}Sr + {}^{87}Rb/^{86}Sr (e^{\lambda t} - 1)$

Geochronologie

$D = D_0 + P\,(e^{\lambda t} - 1)$

rovnice přímky

$y = a + b\,x$

$b = e^{\lambda t} - 1$

$t = 1/\lambda \ln (b + 1)$

$b = \Delta D/\Delta P$

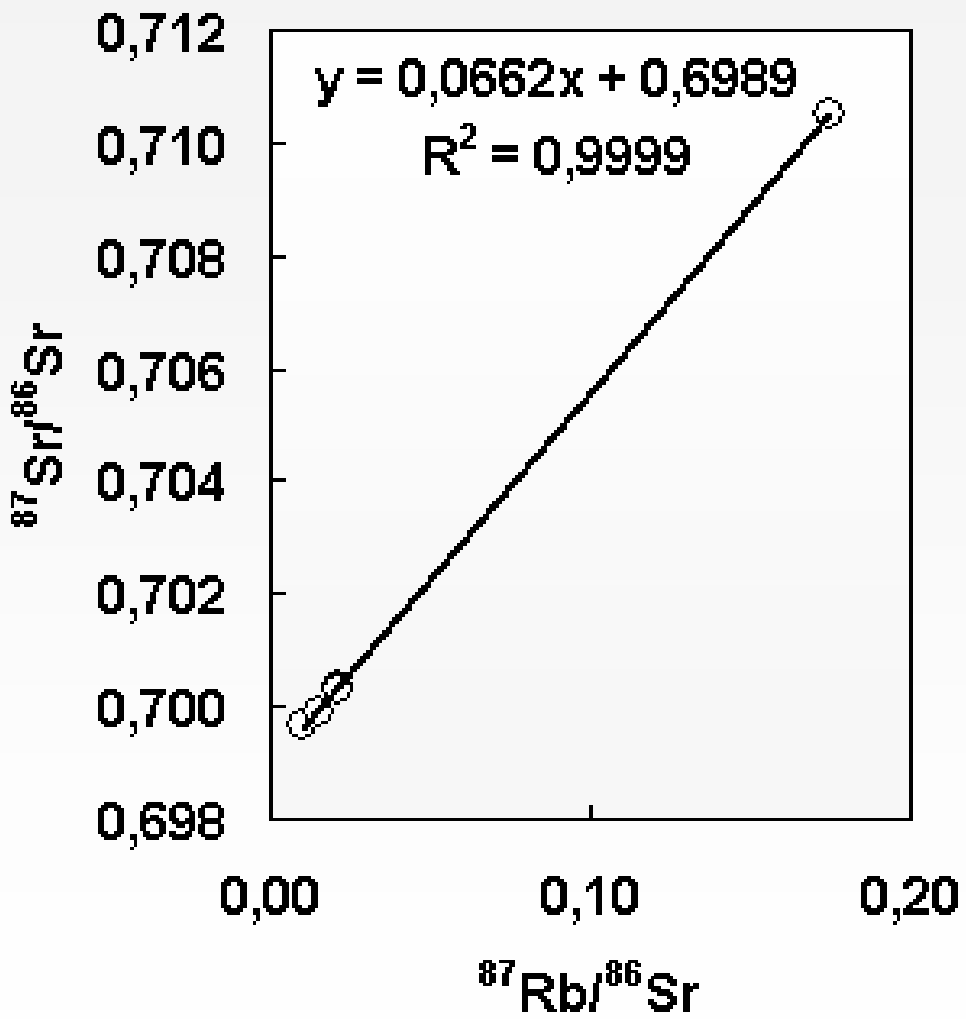

Nyquist et al. (1990) – meteorit Bholghati – stáří Sluneční soustavy

$^{87}Sr/^{86}Sr = 0{,}6989 + 0{,}0662\ ^{87}Rb/^{86}Sr$

$(e^{\lambda t} - 1) = 0{,}0662$

$\lambda = 1{,}42\times10^{-11}$ rok^{-1}

$t = 1/1{,}42\times10^{-11} \ln 1{,}0662$

$t = 4{,}51\times10^{9}$ let = 4,51 miliardy let

Izochrony

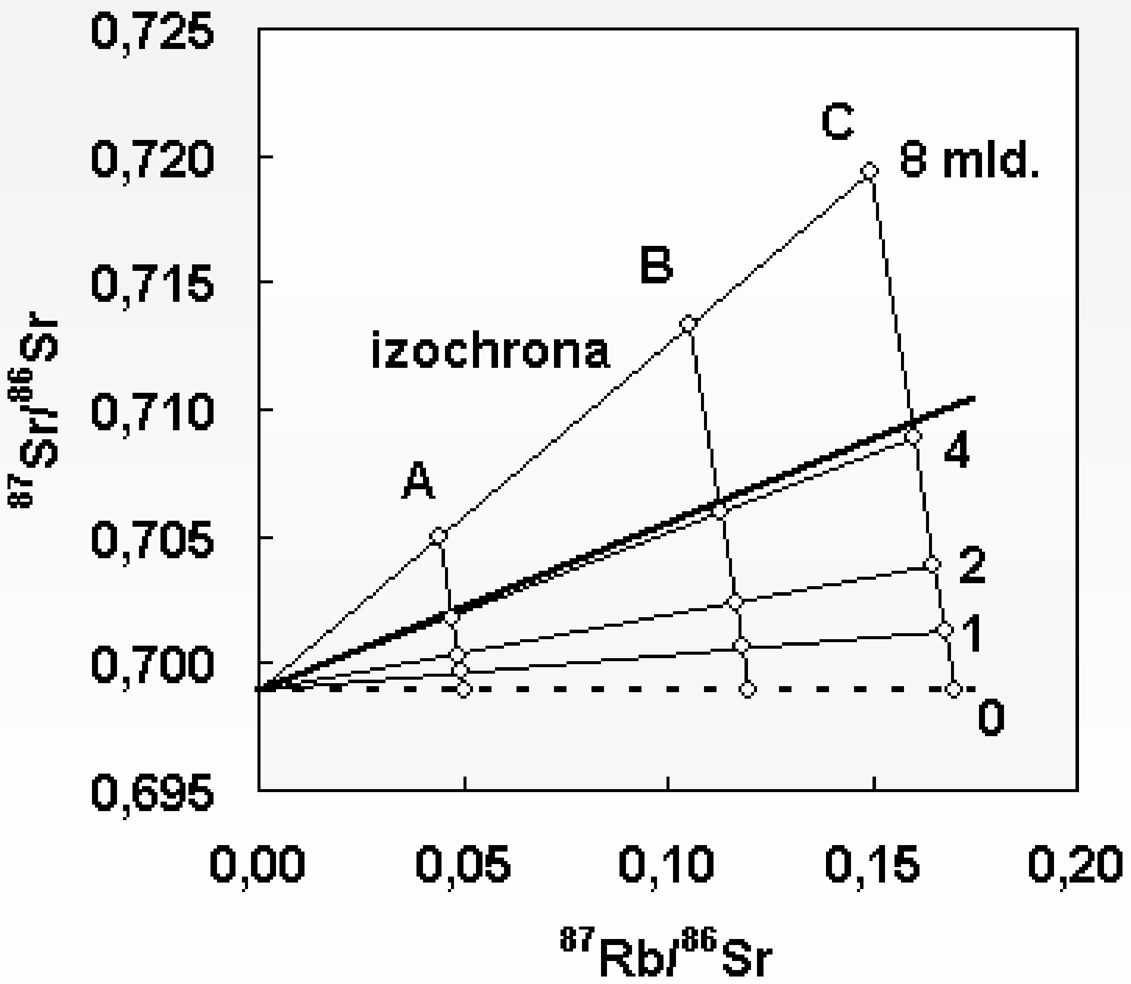
0,725
0,720
0,715
0,710
0,705
0,700
0,695
87Sr/86Sr
C
8 mld.
B
izochrona
A
4
2
1
0
0,00
0,05
0,10
0,15
0,20
87Rb/86Sr

Užitečné systémy

rodič	dceřinný produkt	rozpad	λ (×10^{12} rok^{-1})	$t_{1/2}$ (×10^{-9}let)	poměr
^{40}K	^{40}Ar, ^{40}Ca	β^+, β^-	554,3	1,28	$^{40}Ar/^{36}Ar$
^{87}Rb	^{87}Sr	β^-	14,2	48	$^{87}Sr/^{86}Sr$
^{138}La	^{138}Ce	β^-	2,67	259	$^{138}Ce/^{142}Ce$, $^{138}Ce/^{136}Ce$
^{147}Sm	^{143}Nd	α	6,54	106	$^{143}Nd/^{144}Nd$
^{176}Lu	^{176}Hf	β^-	19,4	36	$^{176}Hf/^{177}Hf$
^{187}Re	^{187}Os	β^-	16,4	42,3	$^{187}Os/^{186}Os$, $^{187}Os/^{188}Os$
^{232}Th	^{208}Pb, ^{4}He	α	49,48	14	$^{208}Pb/^{204}Pb$, $^{3}He/^{4}He$
^{235}U	^{207}Pb, ^{4}He	α	984,9	0,707	$^{207}Pb/^{204}Pb$, $^{3}He/^{4}He$
^{238}U	^{206}Pb, ^{4}He	α	155,1	4,47	$^{206}Pb/^{204}Pb$, $^{3}He/^{4}He$

$^{87}Rb–^{87}Sr$

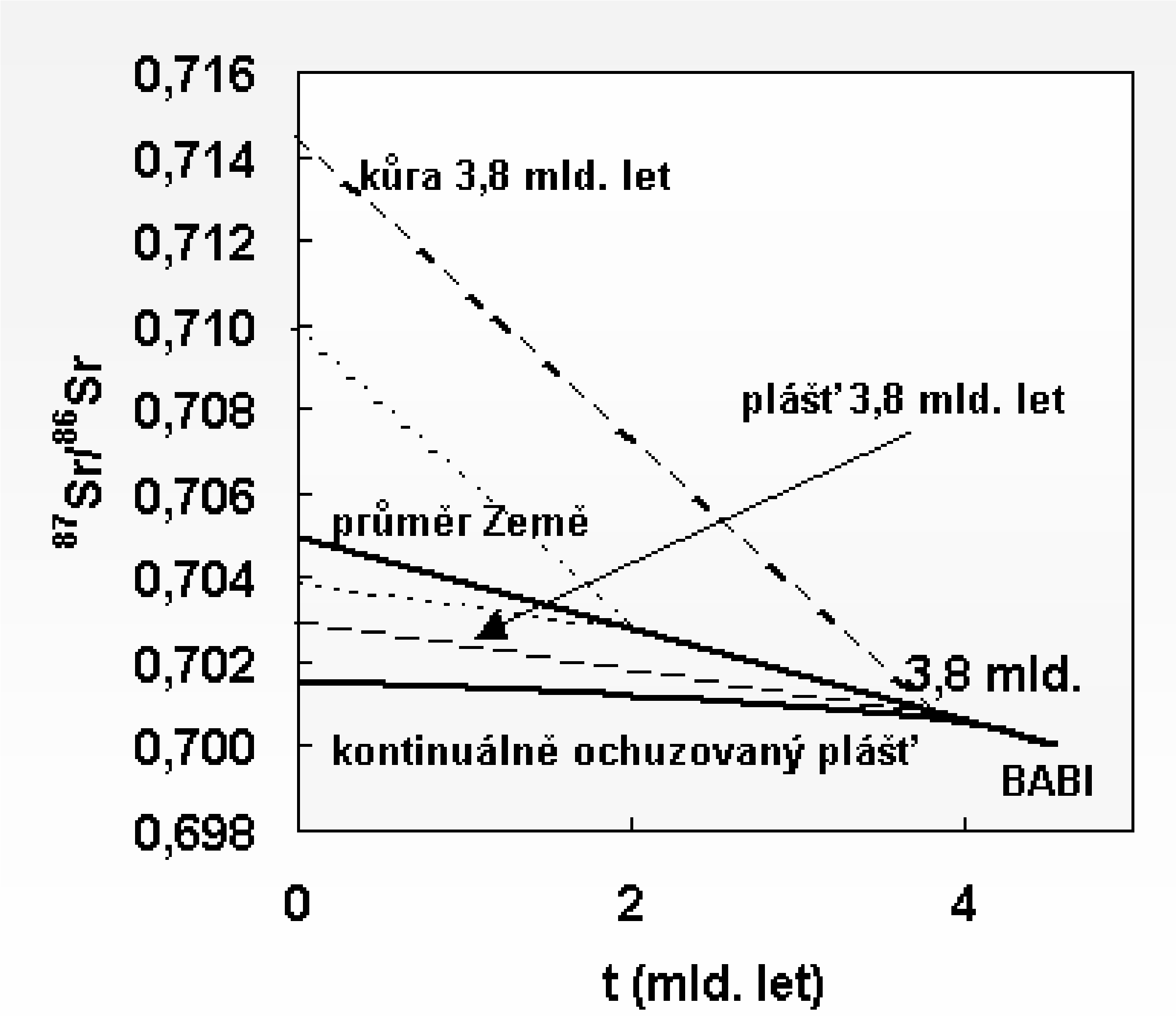

kůra je nabohacována na Rb frakcionací, výrazné změny ve světlých horninách, malé v tmavých

BABI (best initial basaltic achondrite)

$^{147}Sm–^{143}Nd$

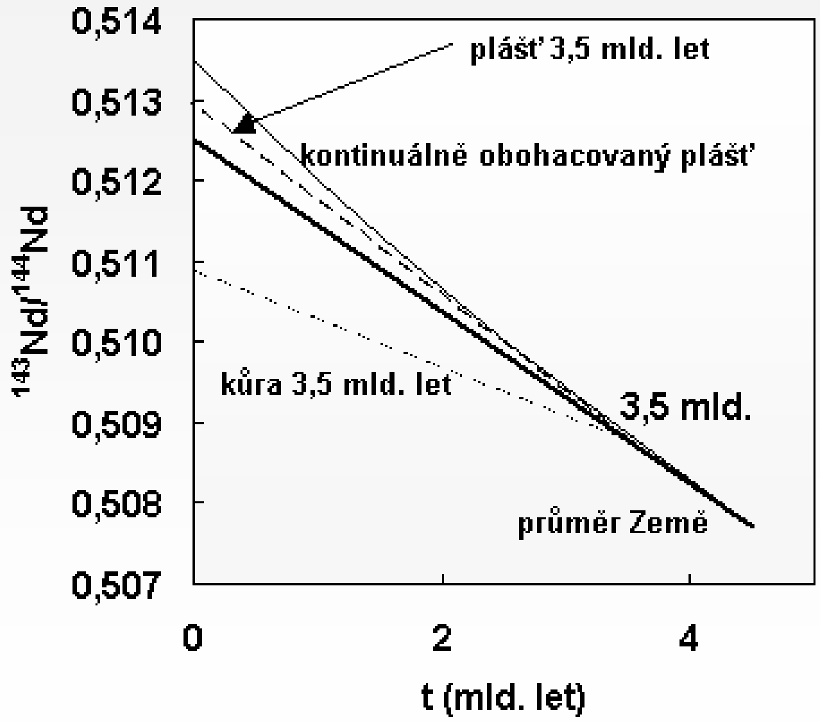

opačné chování než $^{87}Rb–^{87}Sr$

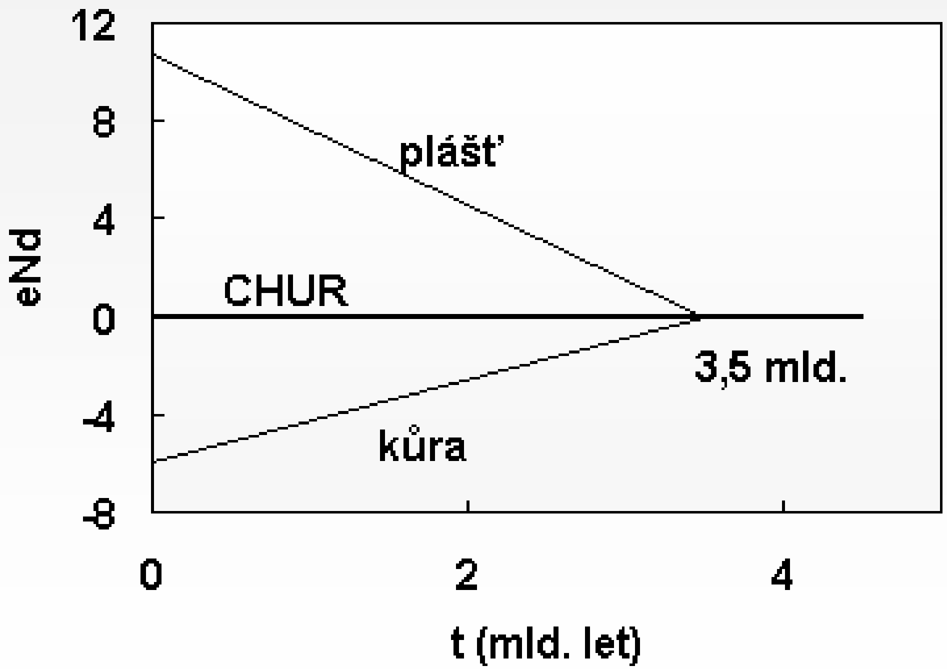

poměr vůči chondritu

$\varepsilon_{Nd} = [\ (^{143}Nd/^{144}Nd) - (^{143}Nd/^{144}Nd)_{chon}\ ]/\ (^{143}Nd/^{144}Nd)_{chon} \times 10^4$

Kombinace různých izotopů

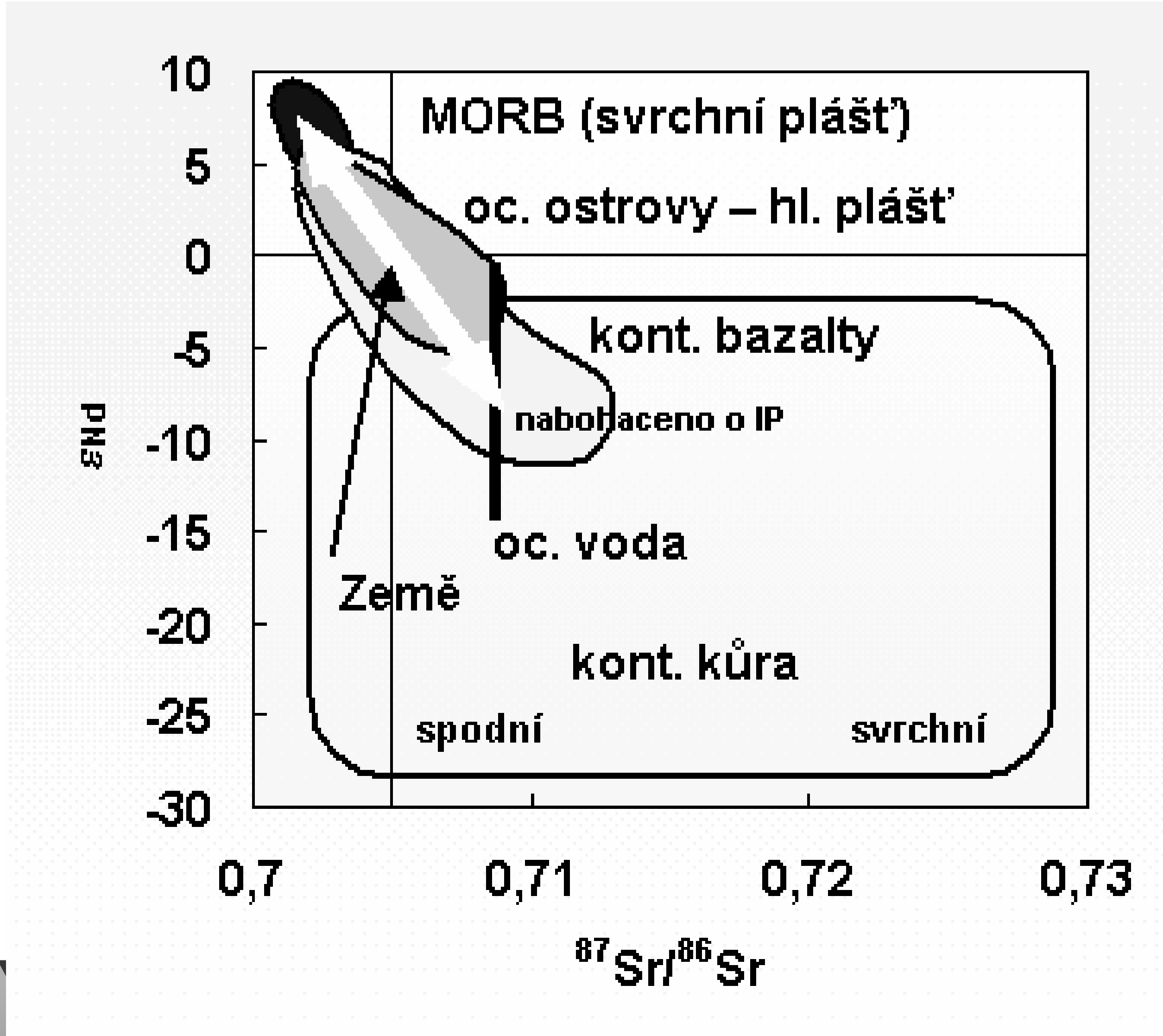

^{176}Lu–^{176}Hf

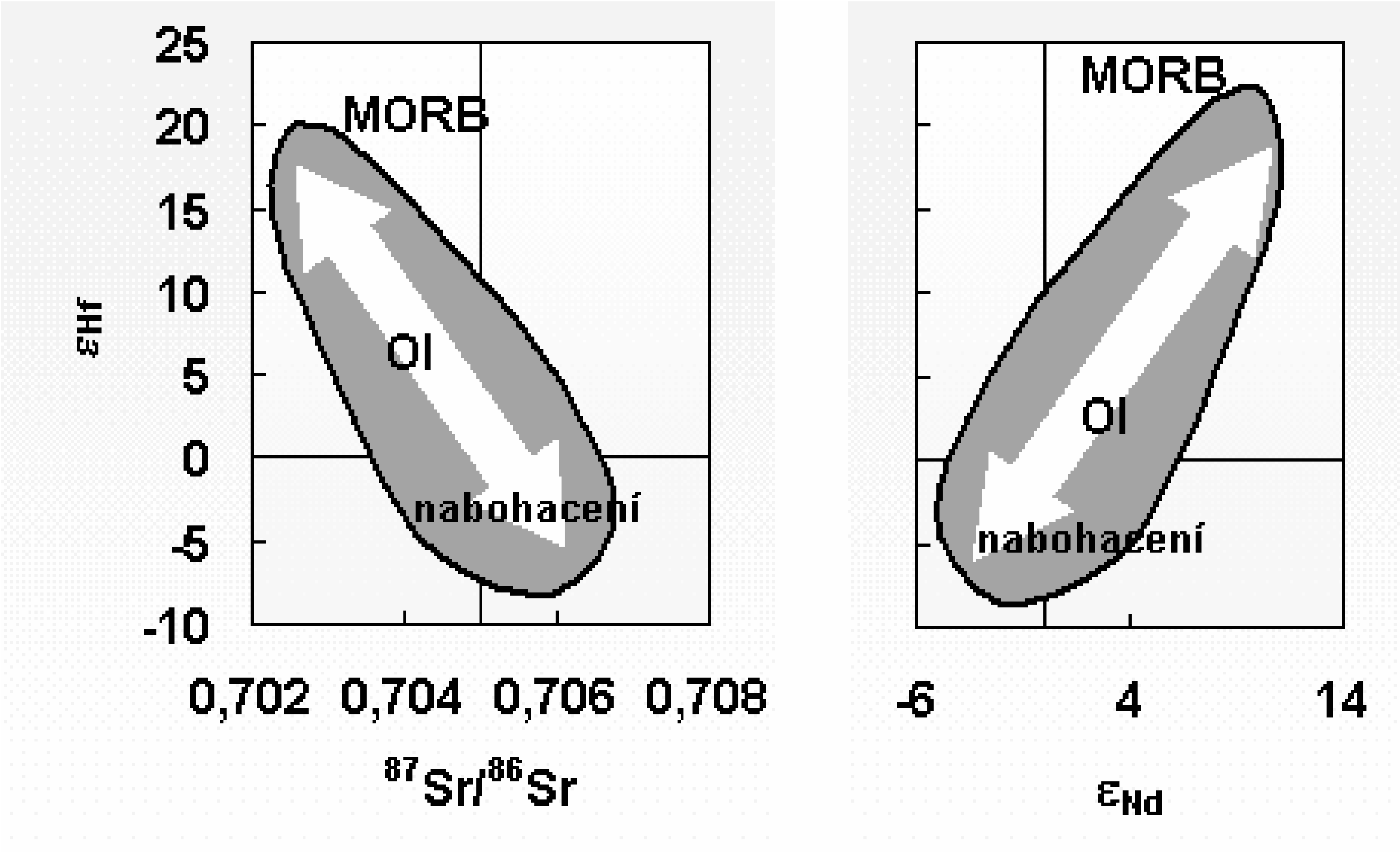

25
20
15
10
5
0
-5
-10
εHf
MORB
OI
nabohacení
0,702
0,704
0,706
0,708
87Sr/86Sr
MORB
OI
nabohacení
-6
4
14
εNd

U–Th–Pb

$^{207}Pb/^{204}Pb = (^{207}Pb/^{204}Pb)_0 + {}^{235}U/^{204}Pb\ (e^{\lambda 235t} - 1)$

$^{206}Pb/^{204}Pb = (^{206}Pb/^{204}Pb)_0 + {}^{238}U/^{204}Pb\ (e^{\lambda 238t} - 1)$

$\mu = {}^{238}U/^{204}Pb$

$\kappa = {}^{232}Th/^{238}U$

$^{238}U/^{235}U = 137{,}88$

$^{207}Pb/^{204}Pb = (^{207}Pb/^{204}Pb)_0 + \mu/137{,}88\ (e^{\lambda 235t} - 1)$

$^{206}Pb/^{204}Pb = (^{206}Pb/^{204}Pb)_0 + \mu\ (e^{\lambda 238t} - 1)$

$(^{207}Pb/^{204}Pb)/(^{206}Pb/^{204}Pb) =$

$= 1/137{,}88 \times (e^{\lambda 235t} - 1)/(e^{\lambda 238t} - 1)$

U–Th–Pb

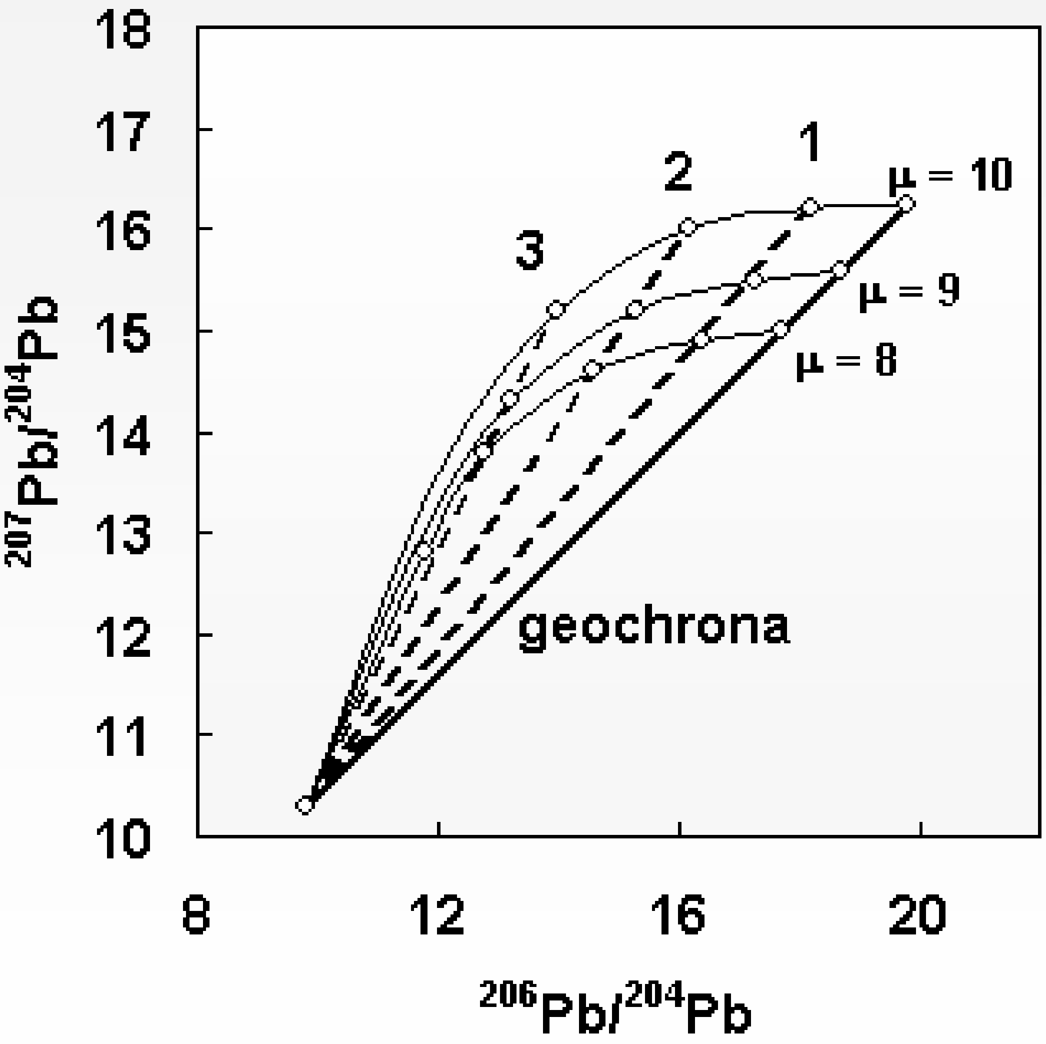

18
17
16
15
14
13
12
11
10
8
12
16
20
$^{207}Pb/^{204}Pb$
$^{206}Pb/^{204}Pb$
1
2
3
μ = 10
μ = 9
μ = 8
geochrona

Kinetika

aktivita dN_i / dt – počet rozpadů za minutu
$dN_i / dt = - \lambda_i N_i$

stacionární stav
$0 = \lambda_P N_P - \lambda_D N_D$

obecně
$dN_D / dt = \lambda_P N_P - \lambda_D N_D$

Pro rozpadovou řadu ^{238}U

$^{238}U \rightarrow {}^{234}Th + \alpha$ (1)

$^{234}Th \rightarrow {}^{234}Pa + \beta^-$ (2)

$^{234}Pa \rightarrow {}^{234}U + \beta^-$ (3)

$^{234}U \rightarrow {}^{230}Th + \alpha$ (4)

(2) a (3) rychlé

$^{238}U \rightarrow {}^{230}Th \rightarrow {}^{226}Ra$

Aktivita U se po miliardy let prakticky nemění, aktivita všech meziproduktů bez ohledu na výchozí stav zhruba po milionu let dosáhne stejné hodnoty jako ^{238}U

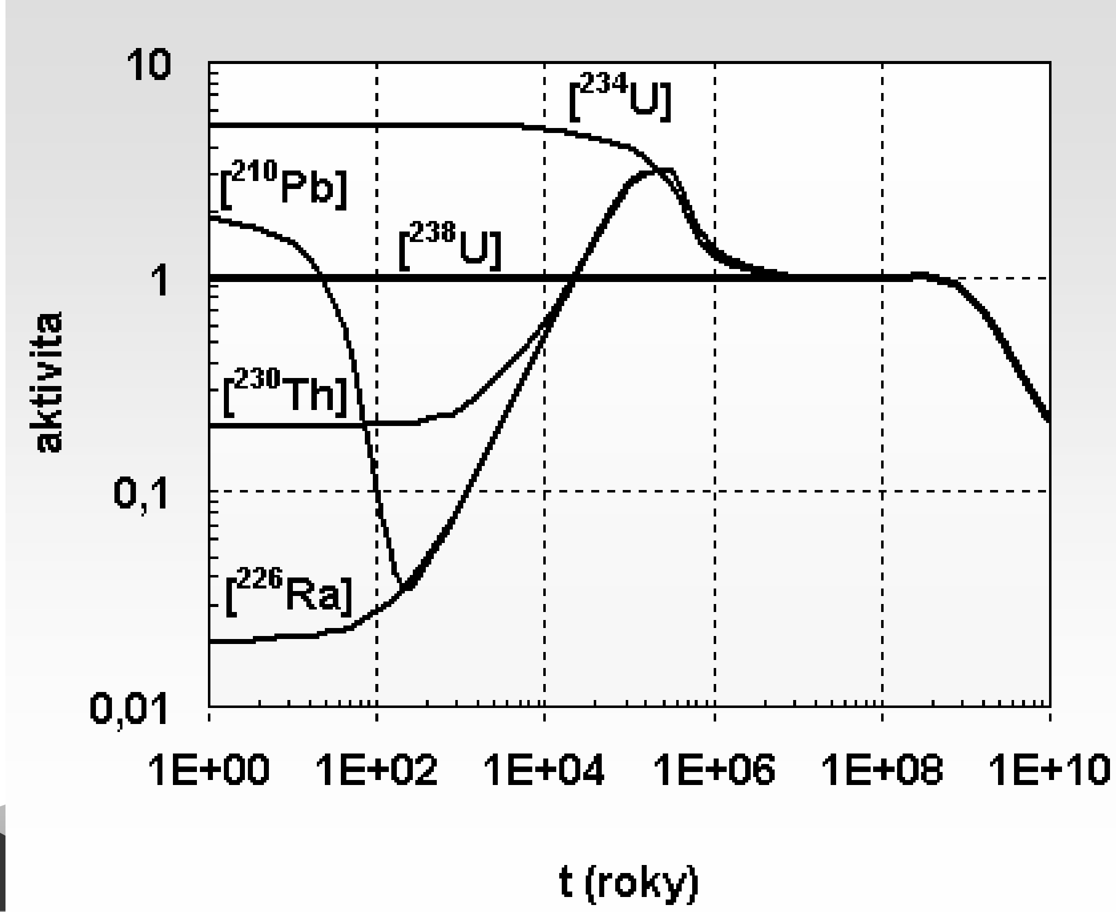

Kinetika – určování dynamiky

Určování dynamiky růstu Mn nodulí

pro sedimenty (^{230}Th izolováno do sedimentu)

$^{230}Th = {}^{230}Th_s + {}^{230}Th_u$

s - supported by U, u - unsupported

$^{230}Th = {}^{238}U + ({}^{230}Th_0 - {}^{238}U)\, e^{-\lambda 230\, t}$

$^{230}Th / {}^{232}Th = ({}^{230}Th/{}^{232}Th)_0\, e^{-\lambda 230\, t} + ({}^{238}U/{}^{232}Th)\, (1 - e^{-\lambda 230\, t})$

růst Mn nodulí

$t = z/s$

z – hloubka

s – rychlost růstu

$y = a\, e^{k/s} + b\, e^{k/s}$

podle Huh a Ku (1984), lokalizace MANOP

$({}^{230}Th/{}^{232}Th)_0 = 84{,}25$

$({}^{238}U/{}^{232}Th) = 0{,}22$

$s = 5{,}73 \times 10^{-5}$ mm/rok

S = 57,3 mm/mil. let

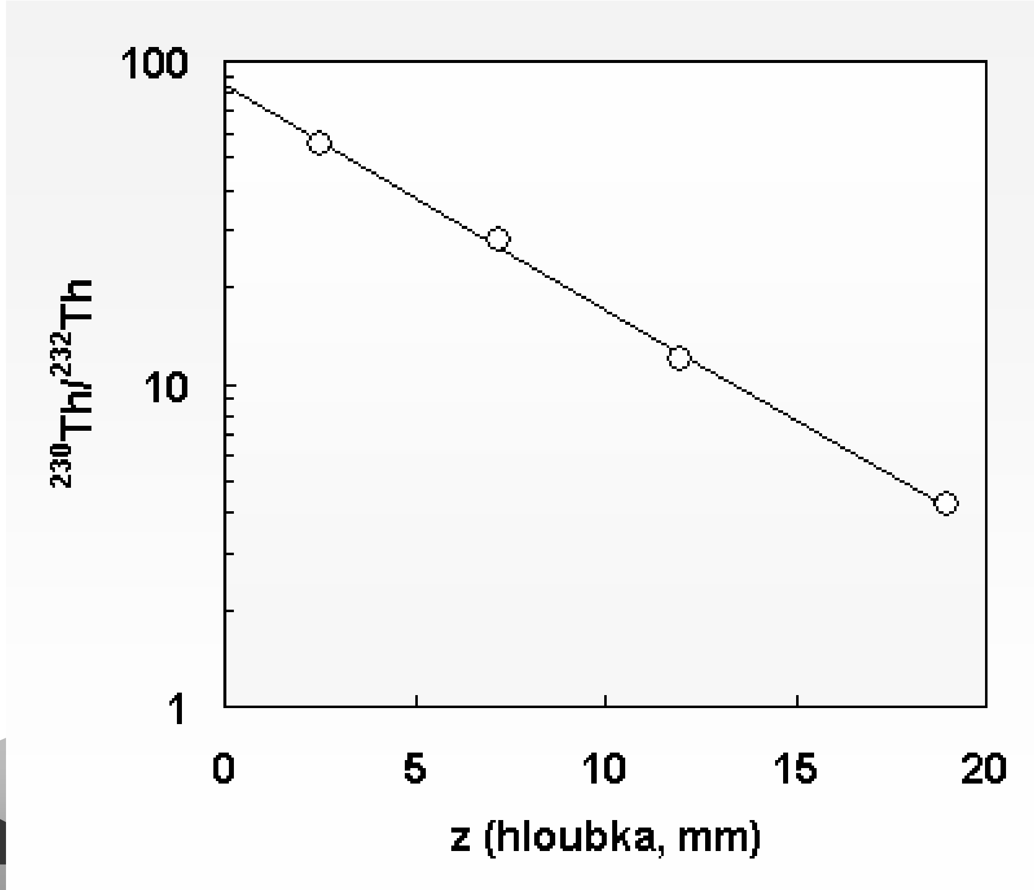

$^{3}He/^{4}He$

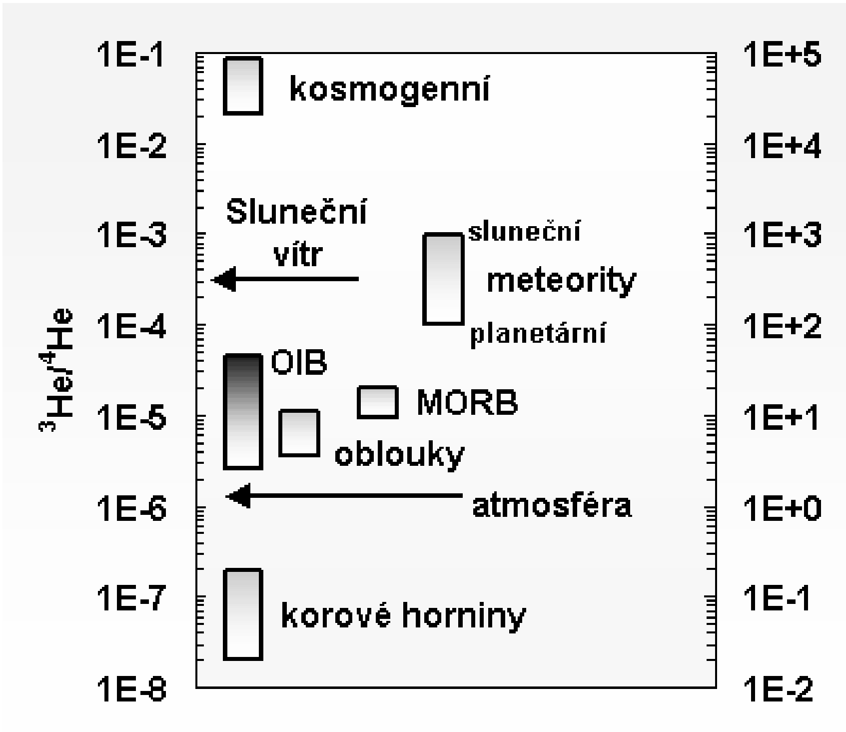

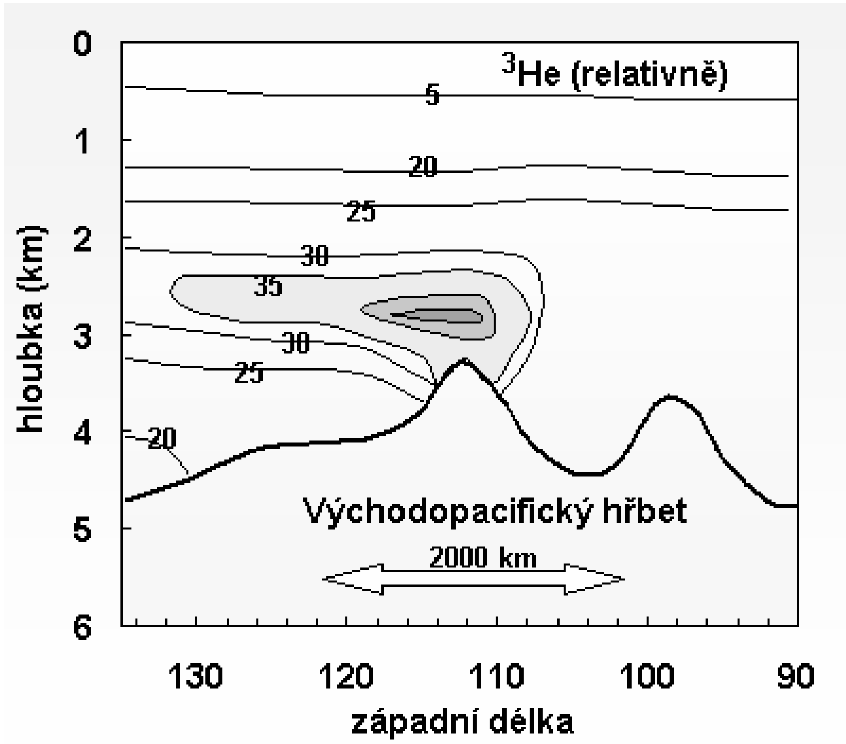

^{14}C

kosmogenní původ, až 40.000 let, atmosféra konst. $^{14}C/^{12}C$, po izolaci od atmosféry

$$^{14}C/^{12}C = (^{14}C/^{12}C)_0 \, e{-}\lambda_{14}\, t$$

$$\lambda_{14} = 0{,}1209\times10^{-3} \; (t_{1/2} = 5730)$$